

KWAKKELWINTER - WINTERWAARNEMINGEN

Afgelopen winter was weer eens een prototype "kwakkelwinter". Koning winter liet pas laat van zich horen. De eerste nachtvorst kwam in november, waarna we zelfs een witte kerst hadden. Maar tussendoor waren er warme perioden. Ook het voorjaar leek vanwege het zachte weer vroeg te beginnen totdat er eind februari weer een periode van nachtvorst roet in het eten gooide. Die periodes met zacht weer lokten niet alleen uitgeslapen amfibieën naar buiten, maar ook enkele wakkere waarnemers, met leuke waarnemingen tot gevolg.

decemberbruiloft

De salamanders waren er als eerste bij. Zo vroeg zelfs, dat je nauwelijks van een eerste voorjaars-waarneming kunt spreken. Al op 1 december vond Jeroen Brandjes acht kleine watersalamanders in een tuinvijver in Bussum. De dieren zaten keurig in vier paartjes bij elkaar, waarbij de mannetjes reeds in bruiloftskleed waren en al enigszins baltsgedrag vertoonde!

sterrenschot

De eerste amfibieënwaarneming van 2001 viel al op 2 januari. Toen zag Harry van Diepen bij Ezumazijl (Fr.) een Blauwe reiger met een dikke bruine kikker in zijn bek. De reiger stond op het ijs en dompelde de kikker diverse malen in het open water van de slootkant alvorens haar door te slikken. Dat reigers wel vaker kikkers uit hun winterrust van de waterbodem oppikken, blijkt ook uit de vondst van Arnold van Rijsewijk. Op 7 januari vond hij sterrenschot (door reigers of bunzingen uitgebraakte resten van eieren of eileiders van kikkers of padden) in een park in Tilburg. Tien dagen later vond Arnold ook nog drie levende bruine kikkers onder het ijs, op de bodem van de vijver. Op 12 januari zag Lucien Calle nabij Koewacht in Zeeuws-Vlaanderen ook een bruine kikker op de oever van een poel zitten, die na verstoring zijn heil onder het ijs zocht.

eieren

Dat ook de salamanders zich niet veel van de kou boven water aantrekken blijkt wel uit de waarneming van zes kamsalamanders op 8 januari, waarvan de 4 mannetjes al in paartooi en volop aan het baltssten waren. Ook deze waarneming komt uit Tilburg, van Arnold van Rijsewijk. De eerste vondst van eitjes van kamsalamanders komt van Theo de Jong. In een vijver in Culemborg vond hij op 16 februari 15 eitjes in dubbelgevouwen bladeren van een tuinvijverplant (*Apogoneton* spec.).

voorjaarstrek

De eerste tekenen van paddentrek waren al heel vroeg dit jaar. Al op 31 januari werd de eerste platgereden pad gevonden door Theo de Jong op de Lekdijk nabij Culemborg drie dagen later zag André Donker al drie padden de weg oversteken bij Frederiksoord (Dr.) Op 6 februari, een prachtige lente-achtige dag, kwam de trek goed op gang. Het

begon overdag al met een waarneming van Theo de Jong van drie zonnende groene kikkers op de rand van een vijver in Culemborg. Die avond bezocht Theo de Lekdijk tussen Culemborg en Beusichem. Over een lengte van zo'n 4,5 kilometer vond hij 172 kleine watersalamanders (waarvan er 140 doodgereden waren!), en 9 kamsalamanders (waarvan 1 dood). Enkele kilometers verderop langs de Lekdijk bij Lexmond werden die avond ook tientallen kleine watersalamanders en enkele kamsalamanders aangetroffen. Ook op andere plaatsen in het land was 6 februari een goede trekavond. Wilbert Bosman zag die avond in de Ooijpolder bij Nijmegen tientallen kleine watersalamanders en enkele kamsalamanders, bruine kikkers en gewone padden de dijk over steken, op weg naar hun voortplantingswater. Ook in Zuidwest-Drenthe stelde André Donker die avond trek van padden en kleine watersalamanders vast. Twee dagen later vond Edo van Uchelen in deze regio ook een kamsalamander op trek, tezamen met twee bruine kikkers. Diezelfde dag, 8 februari, vond Raymond Creemers de eerste eiklomp van bruine kikker in zijn tuinvijver. Een waar vroegte record. En dat terwijl het een week daarvoor nog flink had gesneeuwd.

winterrust en herfsttrek

Het lijkt erop dat bij veel soorten amfibieën nauwelijks sprake is van een winterrust. Veel salamanders zijn waarschijnlijk al in de herfst naar het voortplantingswater getrokken. Op zich is dat geen ongewoon verschijnsel, maar vanwege het late invallen van de vorst afgelopen winter, is dat waarschijnlijk op wat grotere schaal gebeurt dan normaal, wat veel winterwaarnemingen heeft opgeleverd. Salamanders maken wel vaker gebruik van wat zachte winterse dagen om te trekken. Tijdens uiterwaardenonderzoek in het begin van de jaren negentig vond Raymond Creemers al, dat meer dan de helft van de salamanders al naar het water trekt voordat de trek van soorten als bruine kikker en gewone pad op gang komt. Vandaar dat het gros van de salamandertrek vaak gemist wordt met paddenoverzetacties. In het water overwinterende soorten als bruine en groene kikker, die in de herfst de waterbodem opzoeken, kunnen in principe de hele winter door actief zijn. Zoals nu blijkt zelfs gewoon onder het ijs. Maar ja, wie gaat er nou in december naar kikkers en salamanders zoeken. Wel, zoals hierboven blijkt, toch wel een aantal fanatieke herpetologen!

